

Štev. 24.

V Ljubljani, dne 20. decembra.

1887.

Odmevi od Save.

IX.

Ródu svojemu v spasenje,
Domovini v čast in slavo
Vrli dedje so pričeli
Delo s trdom in težavo;

Težko pač se orje njiva
Nikdar ne še preorana;
Mlado setev le prelehko
Zamori strupena slana.

Vrlih dedov vrli sini
Bili naši so očetje;
Ali tudi njim le malo
Je sadu rodilo cvetje.

Kaj se hoče! Niso vedno
Nam moči jednake volji;
Dosti jih je onemoglo
In pod zemljo spé najbolj.

Nam sedaj dolžnost je delo,
Ali večni boj utrudi
In sovraga se orožje
Móžu poštenjaku studi.

In kdo nam pové, če delo
Porodi nam sad zeleni;
Ali ni zastoj nam muka,
Niso upi izgubljeni?

Čez razjédeno skalovje
Save val grmeč se žene
In s ponosom meni kliče:
„Ako dvojiš, gledaj mene!“

„Strme res so vaše gore,
Toka niso mi vzdržale
In izdolbli mi valovi
Strugo so med žive skale!“

„Delaj! kaj se strašiš truda,
Kaj te plaši vragov sila!
Delaj! le po vstrajnem delu
Upaj sladkega plačila!“

X.

Krasna res si, bistra Sava,
Ali čuj mi glas resnice:
Divji tvoji so valovi
In nevarne ti krnice.

„Krasne res so naše gôre,
Ali púste jim pečine
In megla in sneg pokriva
Prazne, žalostne višine.“

„Krasni res so naši gozdje,
Ali temni so in grozni,
Ako v gostem, črnem lesu
Čuk glasí se v uri pozni.“

„Tudi ljudstvo ni napáčno,
A pretrdo, prepočasno,
Semtertja precěj robato
In pri vinu je preglasno.“

Sava péni se in jezno
Stresa breg in ruši skale:
„Da nesramne bi besede
Bile v grlu ti ostale!“

„Nisem reka, da igrajo
Šilki se z menoj dečaci;
A valov, krnic se mojih
Pač ne strašijo junaci!“

„Ak' so strme vaše gôre,
Vi Bogá mi zahvalite:
Zavračale bodo vrage
Vaših zemelj nikdar site.“

„Pústi gozde! Tožna zemlja,
Ak' pričnè sekira peti
In po gostem, črnem lesu
Se otožno dan posveti!“

„Če je tvoje ljudstvo trdo,
Kakor je, takó ostani!
Hudi časi so in trden
Mož le v bóji se ohrani.“

XI.

Naj po logu, naj po stezi,
Naj ob vódi pót me vodi,
Sam sem vedno, le spomin mi
Veren drug na stráni hodi;

Neprestano se oglašá,
Neprestano mi šepeče;
Govori mi o mladosti
In o dneh minule sreče.

Omamljivo mu glási se
Tiho sladko šepetanje:
»Krasni so mladosti upi,
Nje pogum in zlate sanje.«

»Sanje, da za rod in pravdo
Zreš junakov slavne boje;
Sladke sanje, da svobodne
Zreš kedáj še brate svoje!«

»Sanje, da pred rodóm svojim
Častno si prosvetiš lice;
Sanje, da v snubitvi vroči
Pridobiš srce device.«

A k spomina krasnim slikam
Vest očitaje mi pravi:
»Kje so sanje o junaštvi,
O ljubezni in o slavi?«

»Káj ne peče te do srca,
Ko budí se glas spomina?
Si li storil, kar si mogel,
Kar zahteva domovina?«

Vest pa probudí mi v srci
Glase kakor strup pekoče:
So li solze, gnév in toga,
Al' kesanje bridko žgoče?

Na nebó pa izza góre
Se oblak teman prižene
In zavije zemljo v tmíne
In zavije v žalost mene!

Mirko.

Na večer pred Božičem.

Slika iz mestnega življenja; spisala Tatjana Litvinova.

(Konec.)

Janez se zamisli v svojo minúlost. Bil je sodár in sam svoj gospod, ničesar bi ne bil pogrešal, živel bi bil lahko srečno in zadovoljno, toda zašel je med slabe prijatelje. Začel je z njimi popijati in igrati, posel svoj in družino pa zanemarjati. Zabredel je v dolgove in da mu brat, ki si je bil s pridnostjo in varčnostjo svojo prišchedil že nekaj denarja, ni pomagal, bil bi šel pod zló. Janeza to še ni spametovalo, začel je znova staro življenje in zadela ga je zopet jednaka usoda, brat mu je tudi sedaj še pomagal. Ko je pa v tretje potrkal na njegova vrata, odgovoril mu je: »Dvakrat sem ti pomagal, misleč, da se bodeš spametil, v tretje ti pa ne morem, glej, da se rešiš sam.« In ko je Janez zvečer povedal to ženi svoji, rekla je tudi ona: »Tvoj brat prav pravi, sedaj res nisi več vreden pomoči njegove.« Iskal je rešitve pri ónih, v katerih družbi je prepil in preigral toliko nočij, katerim je pustil tudi malone ves svoj denar, vendar ti ga niso več poznali. Sedaj pa se mu je zdelo, da so ga izdali brat in žena in prijatelji in prekel je vse in v obupnosti svoji pustil, da so mu prodali imetje. Popustil je delo, zanemaril popolnoma družino, polénil se in bil nepoboljšljiv pijanec! — Vse to je prišlo Janezu zopet v spomin, zdelo se mu je, kakor bi bil padel v globoko brezdnó in se vzbudil iz dolge, dolge omótnice. Bilo mu je jasno, da je sam zakrivil svojo in svoje družine nesrečo. »A kaj mi je storiti sedaj? Treba se rešiti, toda kako? Tu treba tuje pomoči, ali kje jo dobim? Kaj pa, ako bi brat pomagal? Ne, tega pa ne, brata ne prosim več! Kaj mi je torej storiti, ali mi je res že zaprta pot do poštenja? In otroci, ti ubogi otroci, izobčili jih bodo iz človeške družbe. Tega kriv pa bodem jaz, njih oče, in prekletstvo božje me bode zadelo!« pomisli Janez in divja bol mu stisne srce.

Nekaj časa je trajal duševni boj, prsi so se mu silno dvigale in duška mu je zmanjkovalo, tu pride do cerkvenih

vrát, nehoté vstopi, stisne se za vrata in solze mu zalijó oči . . .

Ko se je zjokal, bilo mu je lože pri srci, sklep je bil pa gotov, da gre naravnost k bratu, na kolenih hoče ga prositi pomoči in odpušćanja . . .

Kakor bi ga kdo podil, hitel je Janez k bratu. Vse je kar vrelo v njem, misel se mu je podila za mislijo zmedeno in zapleteno, jasno mu je bilo le to, da mora rešiti sebe in otroke, veljáj kar hoče. »Sedaj ali pa nikdar,« šepetál je, »prosil ga bodem in če ima srce, usliši me.« Pride v bratovo prodajalnico, toda tu so mu rekli, da je gospod domá. Janez hití na stanovanje. Bil je silno razburjen, navdajal ga je strah in up. »Kaj pa, ko bi me zavrnil?« vpraša se obupno. Tu je stal pred vrati. »Poskusimo, zgódi se kar hoče,« govori sam v sebi in hlastno potegne za zvonec. Dekla mu odpré in ga véde k bratu v sobo. Sedél je za mizo ter se igral s sinom; silno se začudi, videč vstopivšega si brata. Dolgo, dolgo ga ni bilo pri njem, védel je, da se ga izogiblje, ker ga sovraži, sedaj pa vendar prihaja. Razne misli ga izpreletajo, obstal je ne vedoč, kako bi ga vsprejel. Tudi Janez je molčal za hipec in razburjenost njegova se je še pomnožila; na pol omamljen poklekne pred bratom in oprijemši se njegovih nog siloma iztisne iz sebe: »Odpústi mi, brate, smiluj se me, reši otroke moje!«

Brat ga naglo vzdvigne, rekoč: »Kaj se je zgodilo, kaka nesreča te je zadela? Govóri!«

— »Kaka nesreča, vprašuješ, brate, kaka nesreča?« Poglej me samó in védel bodeš,« odgovorí Janez bolestno.

— »Ubog si, zaslužka nimaš, družina ti strada . . .?«

— »Res je, kar praviš, ali to ni vse, ni vse.«

— »Kaj je, govóri vendar, Janez, rad ti pomagam, če morem.«

— »O zlata duša, pomagaj mi torej, da bodem zopet pošten človek, kakor sem bil že nekdanj! Propadel sem, pijanec sem in potepuh, zapravil sem svojo čast, oskvrnil dobro ime svojih otrok. Izdal sem svojo kri, in ako se sedaj ne rešim, poginiti morajo otroci moji v blatu, v katero jih je pehnilo ostudno moje življenje,« toži Janez ter se zgrudi na stolico, ki je stala poleg njega.

— »Ne obupuj, brate, vse se dá še popraviti,« tolaži ga Andrej.

— »Velik je moj greh, vem, ali spoznal sem zmoto svojo, kesam se in sem pripravljen storiti vse, da popravim, kar sem zagršil. Življenje svoje dam, da le rešim svoje otroke. Reci, svetuj mi, brate, kaj mi je storiti, da izmijem te strašne krivice?«

— »Ti ne veš, kako me veseli, da te čujem zopet tako govoriti. Sedaj vidim, da te je resna volja poboljšati se. Kako sem si želel tega trenutka, večkrat sem hotel iti sam k tebi prosit te, da bi ukrenil na pravo pot, ali védel sem, da bi te to še bolj razkačilo. Sedaj se mi je želja izpolnila in ako hočeš res poslušati moj svet, kmalu bode spet vse dobro.«

— »Govôri, brate, govôri, vse stvorim, kar hočeš,« sili ga Janez.

— »Te dni sem dobil pismo iz Reke. Neki prijatelj, ki je sodár, kakor ti, piše mi, ali poznam koga, ki bi hotel ustanoviti z njim vred delavnico. Podjetje bi neslo, pravi, in ne bilo bi treba velicega kapitala. Ako hočeš vsprejeti ponudbo, posodim ti nekaj denarja, brzojavim prijatelju na Reko, da sem mu našel drugárja in ti lahko odpotuješ takoj po praznikih.«

— »Ti si angelj, Andrej, ne brat, kako naj se ti zahvalim?« vsklikne Janez radostno in solze mu zalijó oči.

— »Pústi hvalo, Janez, rekel sem ti, da rad stvorim záte, kar je v móči moji, samó glej, da zopet ne zabredeš na prepovedana pota.«

— »Nesreča me je spametila, hvalo Bogú! In zaklinjam se ti, brate moj, pri živem Bogu, da se hočem skrbno ogibati zmot in opačnosti, v katerih sem žil do sedaj. Poravnati hočem krivice, ki sem jih stvoril svoji družini. Ni je sile na sveti, ki bi me zmamila ter porinila zopet v stare grehe,« reče Janez s svečanim glasom.

— »Amen! Tako velja, sedaj si mož!« vsklikne Andrej radostno in ginen objame brata.

— »Hvala ti, brate, za dobro srce, te dobrote ti ne bodem mogel povrniti nikdar. Sedaj pa mi je iti domóv, da povem sirotam svojim, kaj se je zgodilo.«

— »Jutri ste vsi moji gosti, veš, praznovati hočemo Božič, kakor se spodobi,« reče Andrej in podá Janezu roko.

— »Hvala, že pridemo, sedaj pa grem; z Bogom, brate,« reče Janez in odide.

— »Na svidenje!«

Janez je kar tekkel domóv, bilo mu je tako lahko, tako dobro pri srci, kakor nikdar v življenji. Vse se mu je zdelo lepše, vse prijaznejše kakor nekdanj. Zdelo se mu je, da ga ljudje, ki ga srečujejo, zadovoljno gledajo in mu veselo migajo v pozdrav, bilo mu je, kakor bi

svetilnice po ulicah gorele njemu na čast, skratka: čutil se je srečnega, vzvišenega, kakor še nikdar. Ko prisopiha v svoje podstrešje, kar plane v sobo. »Dober večer, otroci moji, dober večer. Mara,« pozdravi svojo družino. Vsi se osuplo spogledajo in zabijo od samega začudenja odgovoriti. »Vam se čudno zdi, slišati kaj tacega iz mojih ust, kaj ne? Navadno sem imel za vas le klétvice in psovke — in batine. Toda nocoj je drugače: vam, otroci, privedel sem izgubljenega očeta, in tebi, Mara, možá. Ne glejte me maloverno, dragi moji, res je kar pravim, ne mislite, da govori vino iz mene, ne vino, ampak srce. Naj vas objamem in izljubim,« govoril je Janez in začel objemati ženo in otroke. »Siromaki,« nadaljeval je, »očeta svojega vi še ne poznate, poznali ste do sedaj le preganjalca in mučitelja svojega, ki vas je vedno le zmerjal in pretépal ter vas gonil nage, bose in lačne beračit na ulice. A sedaj bode drugače, otroci moji, konec bode stradanju in zmrzovanju, nikdo vas ne bode več ni preklinjal ni pretépal. Jaz hočem zopet za vas skrbeti, da se vam bode dobro godilo. Mi li hočete odpustiti, otroci, kar sem vam stvoril slabega, in ti, Mara, bodeš li odpustila meni? Glej, poboljšal sem se, zopet hočem biti pošten človek, dober oče in veren soprog. Kaj ne, da mi odpuščaš?« vpraša Janez in proseče uprè v ženo mokro okó.

— »In ti še vprašuješ?« vsklikne veselo žena ter ga objame. Solze veselja ji orosé oči. Tudi otroci se ga oklenejo šepetajoč: »Kako ste dobri nocoj, oče!« Bili so vsi ti ljudje srečni, silno srečni.

Nekdo potrka na vrata. »Naprej!« zakliče Janez in v sobo stopi mož z velikim košem na rami. »To vam pošilja naš gospod,« pravi odloživši breme svoje, »in vam še jedenkrat naroča, da ne zabite priti jutri k njemu na kosilo vsi. Voščim vesele praznike!« rekoč odide.

— »To je brat,« reče Janez pristopivši h košu, »védel je, da nimamo kaj kuhati, zato nam je poslal vsega, česar si le moremo želeti. Hitro, Mara, lonce za ogenj, skuhaj nam večerjo; jaz vam povem, kaj sem danes doživel in kako blaga duša je vaš strijc, Andrej, ljubi otroci.«

Ko je končal svojo povest, rekel je še: »Jutri pa se mu moramo vsi po vrsti še jedenkrat lepo zahvaliti, kaj ne da?«

— »Dà, dà, oče,« vskliknejo veselo otroci.

* * *

Minilo je od tega nekaj let. Ni dolgo, kar sem govorila z Andrejem. Povedal mi je, da je Janez sedaj ves drug človek, nego li je bil v Trstu. Natanko se ravna po svojem obetu, otrokom svojim je skrben oče; tudi gospodariti umeje dobro in stoji sedaj, kakor se pravi, na trdnih nogah. Starejši sin je priden dečko in je sedaj pri strijci v prodajalnici, mlajši pa studira. »Jako bistre glave je in bode še tako učen, da bo skozi zemljo videl,« pripomnil mi je Andrej in bil je vidno vesel, da se je vse tako lepo zasukalo. In kdo bi tega ne bil vesel?!

O naših gozdih.

Govoril v »Slovenskem klubu« na Dunaji dne 15. novembra 1887. l. Jos. Ciperle.

(Konec.)

Kmet bode izgubil ves svoj rodoviti svet, ubožal bode in drug za drugim bode zapuščal svojo domovje. Tako so se že opustotili najlepši kraji. V Švici n. pr. zasula bi bila voda s prstjo in kamenjem, koje je valila z gorâ, vas Mayringen. Pač so zgradili ondotni prebivalci velikansk vodotoč, po kojem se plávi vsa ruša v reko Aro. Zdaj pač ni več vas v nevarnosti: prst in kamenje gré res v reko, toda ustavlja se že nad mestom Briencem, in tam se je nasula struga že tako, da se reka ne more odtekati dosti naglo. Zato je tudi že mnogo močvirij med Mayringenom in Briencem, in močvirja niso nikjer niti priležna zdravju, niti rodovita.

2. Gozd ima še drugo nalogo: gozd čisti zrak. Kar so človeku pljuča, to je rastlinam listje. Z listjem rastlina sôpe. Kateri zrak pa jemljó rastline váse? Ravno tisti, kojega so izsopli ljudje in živina, t. j. ogljikovo kislinu. Ogljik pridržavajo v sebi in kislik izdihavajo, in brez tega ravno mi ne moremo živeti. Zrak je pa za nas tem zdravejši, čim menj ogljikove kisline in čim več kislika ima v sebi. Toda takšen je ravno po gozdih in blizu gozdov. Kako zdravi in čvrsti so pa zato prebivalci ónih krajev, blizu katerih so gozdi!

Toda kaki n. pr. so prebivalci okoli pontskega močvirja na Laškem? Ali ta močvirja so nastala šele, ko so posekali ljudje ondotne razsežne gozde. Tudi tam se je širila nekoč krasna pokrajina, čvrsti ljudje so bivali tam. In sedaj? Preplasiš se, ako pogledaš njih potomce. Ljudje upalih lic, motnih očij, brez barve, tihi, onemogli in pohabljeni lazijo tam. Sploh po vsem gorovji italijanskem je dandanes še malo gozdov. Kaj bode z nekdanjo cvetočo Italijo, ako se posekajo še ti? V rimski okolici so bili nekoč tudi velikanski gozdi. Ti so branili, da se ni zanesel v Rim óni skaženi in strupeni zrak, ki ga izhlapévajo pontska močvirja. Rim je bil tedaj zdravo mesto. Ali uničili so se ti gozdi, bolezni pontske so se prikazale takoj, in Rim je sedaj jako nezdrav kraj.

Dovolj zatorej o tem. Učimo se iz tega, kako imamo paziti na gozde. Toda ni prav lahko ohraniti si jih čvrstih in mogočnih. Pomislimo le, koliko truda stane kmetu njiva, da jo obdela umno in dobro, in gozd ravno tudi ni družega, nego njiva, na koji rase namesto žita drevje. Ako bi vsaj to imel gospodar gozda vedno pred očmi, ravnal bi gotovo drugače. Sploh pa še ni vsakdo gozdár, ki ima gozd. Umnemu gozdárstvu treba se je učiti dandanes, in kdor se mu ni učil, ne gozdári.

Gotovo si nê more najeti vsak posestnik svojega gozdárja, kajti gozdi so razdeljeni na preveč kosov. Graščakom je to že lože, in njih gozdi so navadno dobro pogospodarjeni. Kaj bi bilo neki, da se tudi drugod z gozdi gospodari po teh-le načelih:

1. Gozd se nima deliti.
2. Gozd bodi občini last.
3. Občina si postávi izkušenega gozdárja, ki se ima baviti le s gozdom.

4. Posekan les ter izkupljeni denar se razdéli med občane tako, da dobí óni tem več, kdor je ustopil več gozda občini.

Tako bi se dalo ohraniti več gozdov, kajti gozdár bi ukazal sekati le óno drevje, koje se sme, in zajedno nasajal tudi drugo, kar se ravno zdaj redkokrat godí.

Kako pa se gospodári dandanes z gozdi? Kmet n. pr. potrebuje denarja. Žito morda še ni dozorelo, ne more ga tedaj prodati; in kaj stori? Pošlje hlapca v gozd, naj poseka tam drevo, razcépi je, pelje v bližnje mesto ali trg ter prodá. Hlapec, prišedši v gozd, ne preiskuje dolgo, katero drevo bi se smelo posekati, ampak poseka vselej óno, koje mu je najbolj na róko, bodisi mlado ali staro, rastoče ali že doraslo, ne gledé, je li gozdu v prid ali v kvaro. In tako bode, dokler bodo gospodáрили z gozdi nevédnéži.

Zdaj pa pogledimo nekoliko po domovini svoji, po Kranjskem. Ta deželica ima pač še mnogo gozdov; 43 % vseh obdelanih tál so gozdi, kajti tudi ti se prištevajo obdelanim tlom. Največ gozdov je po Gorenjskem in Dolenjskem, na Notranjskem jih je le malo, a toliko več kamenja. Toda tudi tam ni bil svet vedno takšen. Tudi tam so se razprostirali nekoč velikanski gozdi in mični logovi, po kojih so čestili pradedje naši svoje malike. Po teh gozdih so pele drobne ptice mične svoje pesmi, iz gorâ so vrel bistri studenci ter napajali ljudi, živali, travnike in pólja. Gotovo krasna in veličastna je bila nekoč ta pokrajina. Po drevji teh gozdov se je pretakal sok kranjskih tál, ta sok jih je redil in debelil. Ali prišli so v deželo tujci, Benečani, pokončali vse drevje, odnesli njega debela in ž njimi sok kranjskih tál doli na Laško. Tesali so si velikanske svoje ladije, pridobili si bogastva in veljave. Ali ne pozabimo, da vse to s pomočjo kranjskega sokú. Zdaj imajo Benečani krasne palače, a ubogi Kraševac siromaške bajte, ki ga komaj varujó mraza in neviht!

Z gozdi so izginile namreč vse dobrote, koje nam delé ti. Studenci so presehnili, nevihte so poplávile rodovito prst z gorâ, gnale jo v potoke in ti so jo odnesli. Na gorah se je prikazala bela skala. Tá se je po malem drobila in nje kósce so odnašale plohe tudi v doline, kjer so obležali. Ves kraški svet je okamenel in je pust in nerodovit. Človek, potujé po Krasi, ne najde vrelca, da bi si namočil z njega vodo žejno svoje grlo, ne čuje zlepa ptiča, koji bi ga oveselil s svojim petjem, ne najde drevesa, koje bi ga ohladilo s svojo senco. Kras je podoben pokopališču. Vsak kamen priča, da je pod njim pokopan velik del nekdanje krasote, sreče ter bogastva te pokrajine. Namesto ptičev so se zaplodili po Krasi gadje in kuščarji; zánje je kakor navlašč prirejen ta svet.

Zapustimo Kras. Prosim vas, spremite me na Gorenjsko, »na planin'ce, na strme vrhé«. Povêdem vas tja gori pod slavni Vršac, 2400 m visoko. »Neznan svet« odpira se nam pod Vršacem. Pod njim se razprostira dolga górska planota proti Bohinjski dolini, koji v res-

nici kmalu ni vrstnice. Res, tudi Vršac in ves svet okoli njega je kamenit, le semtertja med skalovjem poganja mah in čudno, tudi iz tega mahú dvigajo glavice svoje razne planinske cvetke. A tudi skalovje ima svojo milobo, tudi skalovje je krasno in veličastno, kjer je na svojem mestu; in tu ravno je kraj za skalé. Ali še drugo krasoto hrani v sebi ta planota: sedem jezer je tukaj. Čuden prizor v takovi visočini! Pot do njih je težavna, kajti priroda ne razveša biserov svojih nalik gizdavi ženski tjakaj, kjer jih vidi lahko vsakdo. Prvi dve jezери sta takoj pod Vršcem, in druga so raztresena po tej krasni planoti. Sedmo je že prav na robu, po katerem se vije pot v Bohinjsko dolino. Vedno niže stopaš od Vršaca dalje po skalovji, po samem trdem skalovji, dostikrat celó po snégu, ki ne izkopni nikdar tukaj. A čim niže prihajaš, tem bolj se izpreminja priroda. Pri četrtem jezeru je pokrit že tu in tam kósec tál s travo. Na nekem takovem prostorčku ugledaš kopicice obžganih tramov, desák in kolov. — »Kaj je pa to?« vprašaš radovedno vodnika svojega. — Žalosten ti odgovori, da so imeli nekoč Bohinjci svojo planino. Obžgani les je samó ostalina nekdanjih stanov, v kojih so prebivali sami in njih živina. »Naši dedje in pradedje« — pripovedoval ti bode vodník — »pasli so tu svojo živino, nikdo jih ni preganjal, dokler niso prišli Bohinjski gozdi v last ,Kranjski obrtni družbi'. Ta nam je ukazala kar na kratko: Kmetje, ta tla so naša in živine nimate več pasti po njih! Pravdali smo se seveda z družbo, dvakrat dobili pravdo, ali v tretje jo izgubili. Vender, ker še nismo hoteli zapustiti te planine, poslala je družba tolpo delavcev nánas, in ti so nam zapalili stanove pred nosom. Morali smo iti potem; a toliko vam povém: blagoslova božjega ne bode imela ,Kranjska obrtna

družba'. — Glejte,« — nadaljuje vodník — »ravno tukaj je stal moj stan. Evo vam še ostanka vrat, evo kósa klopí, na koji sem sedéval zvečer.« — In kmet dviguje in prelaga pred teboj tram za tramom, ob vsacem vé ti povedati kaj. Vidi se, da mu dobro dé, ker more spet iztikati po svojem imetji. — »Ali družba ne bode imela sreče,« vsklikne znova, »ne bode je imela, ker je nas pregnala od tod!« —

Dalje in dalje stopamo. Kmalu vidiš semtertja že kako drevesce, ali káko pritlikavče je še to! Toda čim niže prihajaš, tem višje drevje nahajaš. Med petim in šestim jezerom se razprostira že velikansk gozd. Vender temu krasnemu gozdu so le še kratki hipi usojeni, smrtno pesem poje po njem sekira. Deblo za deblom pada, deblo za deblom se odvaža iz njega. V nekaj letih ne bode ni sledú ni tirú o tem gozdu, ako se bode sekalo tako dalje. »Kranjska obrtna družba« potrebuje denarja, in obogateti hoče s tem lesom.

Vender ta gozd se mi zdi velevažen za vso Bohinjsko dolino, kajti tudi ona se bode opustotila, ako ga ne bode imela. Ta gozd stoji ravno krog izvirka Savíce in objemlje po jedni plati Bohinjsko jezero. Ali se ni bati, da vsahne Savíca, ko ga več ne bode? Sreča dolini, ako se motim! In kaj bode z Bohinjsko dolino? Menda se zgodi nekako tako, kakor se je dogodilo Krasu. Korenine gozdove utrjajo zemljo po gorovji, da se ne poruši doli v dolino. Toda ko jih ne bode več, drevile jo bodo nevihte v dolino, za njo pride skala, zasulo se bode jezero, zasuli se bodo travniki, zasula pólja, in drugi Kras bode nastal v najmilejšem kraji kranjske dežele. Ne bilo bi menda nepotrebno, ako bi se ojačil kakov veljak ter zaklical: »Kranjska obrtna družba, stoj! Ne sekaj dalje!« —

Jedina pomoč.

Vinca zatega mi točiš, deva,
Da srcé se jedno ž njim mi vzlahne,
Ali vino glavo le ogreva,
V srce pa bolest nam bridko dahne.
Vína v čašo mi nikar ne toči,
In krvi ne vнемaj glavi vroči!

A z ljubeznijo mi lice rōsi,
Bolni daj krepila duši moji,
Od Bogá srčnosti mēni sprōsi,
Da v življenja ne omagam boji!
Ta jedín moj lek bo, deva mila,
Druzega mi v sveti ni zdravila.

T. Doksov.

Arbanasi.

(Naselbina pri Zadru.)

Spisal Igo Kaš.

Bilo je leta 1726.

Po pečevitih planinah in kamenitih vrhovih v sive visočine kipéčih gorá, kojih očrtje se različno, dostikrat prav čudno riše na sinjem nebu, poležava še snežna odeja; ledeni viri se vdirajo čez skalovje, mrzli vetrovi brijó z brdovja. — Polagoma prostirajo jastrebi svoja krila po čistem zraku ter se vijó v daljnih krogih od planine do planine, iskaje si hrane v zavetji skritih dolin in šumnatih bregov! Tu in tam se

čuje neprijeten glas tulečih nenasitov, medlih volkóv, in lajanje gladne lisice — in s sivih zračnih višin prihaja ostri krik veličastnega orla.

Po gorah vlada zima; ali po ozkih dolinah med temi ledénimi velikaši se budí pomlád: potoki žuboré po oživelih livadah, šume in grmovje zeleni po nižih klancih in marsikatera cvetka krasí obnožje solnčnega podgorja.

Prebivalci po bregéh raztrošenih vasij počnó zahajati na pólja, po zelenji se pasó ovce in kozé. Čuvajo

jih z dolgocevnimi puškami oboroženi, nekako čudno oblečeni moški krepke rasti in bistrih očij, koji se tiho in pomenljivo pogovarjajo med sabó. Ali neka žaloba jih vidno prehaja: oni ne znajo, kaj jim prinese mladostje!

»Uboga Arbanija! Med pečinami sokolovite Črnegore in klephthorodnega Pinda, med brdovjem meglevitega Kare in puste Keravnije, ob bobnečih rekah, ki se s Šara raztekajo na vse kraje — ležiš, obdarjena z mnogovrstnimi dobri, rediš čvrsto, domoljubno ljudstvo, ki hrepeni po svoji prostosti: in vender si sužna, sužna s svojimi otroki in boritelji — krst je sužen polumeseču!»

Tako sam v sebi govori krepki starec, ki se po ozki stezi pomika proti nekemu selu blizu Dibre v Arbaniji, kjer so prebivalci največ ostali katoliki, ko so se vshodni Arbanasi po večini poturčili. — Solnce tone za gorami, mrak se plazi po dolinah in sotéskah in na planinah žari jasni odsev zapadajočega solnca.

Zdaj krene starec okoli brda in pred njegovimi očmi leži — še uro hodá — kula (t. j. oborožen dom) in stan nekega poturice, živega sovraga krščanskih bratov svojih. S povzdigneno pestjo preti kletemu zidovju in vikne: — »Slušaj ti, zorni večer, slušaj ti, črna noč, slušajte vé, gore, svedoki sramočenja našega: kakor zdaj rdeči oblaki po nebu plavajo, preletuje naj krvava osveta od morja do morja, od Šara do Pinda deželo, okuženo s turčinsko gomaznijo, in kakor noč zakrije goro in dol in morje, pogrne naj črna smrt Turčine in kletó ime Turčinov; mi pa nečemo dlje biti njih pásji sluga, ne dlje živeti v tej sužnosti!» ...

Tako se čuje z brda. Glas gre od doline do doline, klic na boj šine od vasi do vasi, in od gore do gore doní molitev srečne osvete.

Tudi Turci začujejo novo vest: »Arbanasi so se pobunili.« A Turek je še krepák, on je strah ne le Evropi, nego tudi svojim podjarmljenim ljudstvom. — Prej ko zimski sneg skopni po strminah, prej ko smokva v dolini sladí svoj sad — pobiti so Arbanasi, požgane vasi, poteptane njive, opustošene so krajine. Volkovi in lisice živé po razvalinah, orli in jastrebi nahajajo dosti hrane — ljudje pa se umikajo v brloge divjih zverin. Kdor more, uteče ali v negazne gore ali pa na morje, ki begunce mileje vsprejme kakor óno ljudstvo, kojemu so bili Arbanasi žal le preudano služni. — Ali pregnanci v divjem gorovju ne izgubé upa: prišel bo dan plačilni kdaj, ž njim kruta osveta! —

Tudi mesto Bar — (Antivari) čutilo je, kaj se pravi ustavljati se ljutemu Turku. Kojih stanovnikov ni posekal turški meč in koji niso hoteli prodati krščanstva svojega, pobegnili so v pravem času na otoke Jonske, v Italijo in v Dalmacijo, kjer jih je branila morska sila mogočnih Benečanov.

Med temi begunci je bilo tudi dvanajst rodbin krščanskih Baranov, broječih stoindvajset duš, ki so pod vodstvom nekega Petanija bežali bili na morje, ko so uvideli, da je zastonj vsa hrabrost in vsako žrtvovanje, zastonj prelita kri in požar njih sel! — Na človekoljubive prošnje škofa Vincencija Zmajevića se je usmilila vlada benečanska ostrašenih pregnancev ter jim dala za naselitev ne razsežno ali kaj rodovito poljano na morskem

obrežji do dve tisoči korakov na jugovshodu izven obzidja zadarskega gradú.

Ona planôta, le nekoliko metrov vzvišena nad morjem, imenovala se je v starih časih Kolovare. Nahaja se to ime prvič v nekih listinah z leta 1391., ko so nemški cesarji in ogrski kralji menjáje vladali Bosni, Krbavi, Ercegovini in Dalmaciji.

Blizu vasi, ki stoji od morja samó štiri do pet sto korakov, celó na obrežji nahajamo lepo ujet vrelec žive vode, obzidan kakor s kapelico: to je cesarski vir, »fontana dell' Imperatore«, ustanovljena že leta 1417. — Tù in pri mnogih studencih, ki izvirajo izpod skal in morskih obal, zajemajo Arbanasi vodó in ni jim potrebno imeti skrbí, da bi kdaj usehnili. —

V tem kraju tedaj so se naselili Arbanasi. Do tega časa je bila krajina pusta; kajti bila je najčesče bojišče v borbah med Hrvati, Turci, Uskoki, Benečani itd. itd. Zato se zna, da se nikdo ni hotel naseliti zunaj zadarskega obzidja. Ali že v početku osemnajstega stoletja Turčin ni več napadal utrjenih dalmatinskih mest; torej je bilo dobro mogoče, da so prejeli Barani z veseljem podano jim priliko ter se vdomačili na prijaznih tléh njim tujega ali vender gostoljubivega ljudstva.

Zdaj je selo Arbanas (ali Arbanasi) (Borgo Erizza) s svojo okolico najkrasnejši kraj okoli Zadra (Zadar, latinski Jadera). Oljke in smokve, zeleni vrtovi in lepe njive, rodoviti vinógradi in sadunósni objemajo veliko, naraslo naselbino, ki zdaj šteje nad dve tisoči prebivalcev!

Arbanasi so po nekoliko rokodelci, po nekoliko mornarji in kupci, v vsakem delu pa jako marljivi in vestni, in akoprem si vsaki želi pridobiti denarja, ne najdeš óne pohlepnosti drugih Dalmatinov, ki ravno tujcu tako nemilo zadaja in dostikrat omrzuje sočustvo najboljšega srca. Kupci se bavijo s prodájo živine, sadja in drugih domačih pridelkov, mornarji nestrašljivo skrbé za blagó svojega gospodarja (padrone) in rokodelci se največ bavijo z mizarstvom, sodárstvom (bačvarstvom) in z drugimi strokovi za pohištva potrebnih del; nahajaš tedaj med njimi dosti čevljarjev, krojačev, kovačev itd.

Njih žene oskrbujejo dom in polje, seveda tudi s pomočjo možev in dečkov; one redé mnogo domačih živalij, bodisi za svojo potrebo, bodisi za prodájo, kakor kúretino, goveda, ovce in kozé, svinje i. dr.

Arbanasinje niso velike postave, ali krepke rasti, nežnega obličja, bistrih očij; a tujcu bi svetoval, da se ne zagleda vánje, kajti v tej priliki Arbanas ne pozna šale, in marsikateri mladič, ki je zahajal v Arbanase si ogledavat lepih deklet, izkusil je, da mladih Arbanasov cepovi še huje žgó, kakor mladih Arbanasinj žare oči!

Arbanasinja je od mladosti do groba delavna. Še otrok, mora pomagati majki pri vsakem delu, največ pa péstovati mlajše brate in sestre in oskrbovati perotnino in kozé. — Z leti rase tudi njen delokrog. Domača opravila — (tkanje in pletenje jim ne zadaja toliko, ker se po obleki ne nosijo kakor druge Dalmatinke) — polje in vrt, v katerem se goji razna zelenjad za trženje — so njih glavne skrbí. — One prinašajo Zadranom mleka, zelenjadi, sadja itd. in one so prve, ki mnogo pred belim

dnem, ko barke otočanov šele od kraja odrivajo, kupčujejo s svojim blagom od ulic do ulic, od hiše do hiše.

Ako rano vstaneš in po mestu šetajoč vidiš žene, oblečene v dolge, modre platnene »janjke«, dostikrat s črnim nedrijem in belim robcem okoli vratú, devojke, ki te radovedno pogledujejo in med sabó govore v neznanem ti jeziku, dekleta, ki v loncih in steklenicah nosijo mleko, v košarah dišeče sadje (voće), — vedi: to so Arbanasinje! In ako v teku predpóldnevnega časa stopaš za njimi ko se vračajo domóv, najdeš pot v njih domači kraj.

Pot te vodi čez véliki trg (v Zadru), kjer stoji velika soha cesarja Trajana in dalje pet studentev (i cinque pozzi, pet bunara), mnogokrat jedina voda v vsem mestu. Za temi vidiš veliko drevesje in tuje grmovje — in na desni se pokaže v velikanskem obzidji veliki obok morskih vrat — »porta maritima«. — Zdaj pridemo na morski jarek, ki oklepa notranji zid (zato »canale interno«), in čez most, kjer se v mali luki barčice zibljajo, gre pot po kratkem drevoredu tik obzidja zunanje utrditve do drugega jarka in potem med vinógradi in morjem še kakih tisoč korakov in mi smo sredi vasi pri cerkvi, katero je bil isti škof Vincencij Zmajević pozidal in z veličastveno svečanostjo blagoslovil, ako se ne motim, leta 1735.

Otroci, ki nas srečujejo iz šole idoč, pozdravljajo »hvaljen Isus« in to je čudno, kajti hrvaščini se šele uče v šoli; domá se namreč govori materinski arbanaški jezik. Žene, konservativne v tem oziru povsodi — ga ohranjujejo, v tem ko morajo moške občeovati z družimi s pomočjo hrvaščine ali talijansčine. (V tem imamo analogijo pri Hrvatih, ki živé med Nemci in Madjari v zapadni deželi od Požuna mimo Mutnega do Blatnega jezera. Tudi oni z domačini govore samó hrvaški, s tujci in gospódo pa nemški ali madjarski; otroci po večini do šole drugega jezika niti ne poznajo — in ako se ne vežbajo, tudi tuji jezik hitro pozabijo — kakor vidimo pri ženskih, ki ne občeujejo dovolj z drugimi seljani, nego le čuvajo dom in domačijo).

V Arbanasih imajo zdaj župnika, ki ne umeje arbanaščine in on mi je pravil, kako težko mu je v šoli — (in v cerkvi) — ker se dostikrat ne more sporazumeti z otroki, ki so navadno popolnoma nevéšči hrvaščini.

Nekoč je pozval ta gospod na mojo prošnjo nekega seljana, da čujem iz njegovih ust tuji mi jezik natančneje, kakor mi je bilo do zdaj mogoče.

Prosim ga, naj kar si bode govori arbanaški. A on mi odvrne, češ, da ga ni župnik ni jaz ne bi razumel, da je na takšen način vse zastonj, pogovarjati se z nama. Pravico tega ugovora sem pač uvidel; ali težko mi je bilo dopovedati, da sem ga prosil zato samó, ker bi rad čul, kako se njih jezik glasi. On se smeje ter meni, da ne govori tako dobro — ker le — »oprostite, s svojo ženo« in domačini občejuje v tem jeziku! Vender ni mu pomagalo nič; velim mu, naj moli »oče naš«. — Ali glej nezgode, on ga res ne zna, ker se v šoli in cerkvi moli le hrvaški. — Samó nekoliko pregovorov mi je podal, in reči moram, da mi je zvenel jezik jako trdo in kakor

presékan. Zdelo se mi je, kakor bi težavno izgovarjal besedo za besedo in gotovo madjarščina ne zveni tako tuje, kakor arbanaščina, akoravno slovanskemu ušesu, premda ima množino slovanskih besedij v sebi, posebno ne ugaja! — In kdor prvikrat čuje ta jezik, misli si bode, bogvé kakó težavno izgovarjajo svoje besede, ki se vidijo v pisanji tako (pitome) krotke.

Nekoliko takih besedij hočemo »na ogled« podati. Oče je v jeziku arbanaškem ilumi ali tata, mati — nana, brat se zove vlaji (vlah?), sestra pa motra in strije — lala. Hiša jim je špija (v hrvaščini znači to: ogleduha), polje — fušat, vinógrad venešta (diši po talijansčini!), oljka vrijat, kjer se ta nekako čudno z jezikom in gorenjimi zobmi-predniki izgovarja. Za čašo jim služi kastarija, za vrč brdaku ali kanota, za vodo uj (benk-ujom, aqua benedicta). Psu pravijo ujku, mački »mica«, štejejo pa tako le: nji, dü, tri, kater, pês, džast, štat, têt, řjaut, řjet. — Od deset do dvajset pritikujejo met — n. pr. njimet, dümet itd. od dvajset, ki se izredno zove njizet brojijo s pritiklino let: trilet, pêslet, štatlet; sto je cint — njicint (cento), tisoč — mij njimij (mille). Letošnja letnica se tedaj glasi: »njimij têtcent têtlet e štat« 1887. Jaz sem bil pri tebi: »un kam kem nö ti«.

Ni tu mesta razgledovati posebnosti arbanaščine, saj se še strokovnjaki mnogo brezvspešno trudijo s to stvarjó.

Ali v deželi, kjer ne čuješ nego — poleg trohice talijanskega — lepi milozvenéči hrvaško-srbski jezik, kjer ti iz ust priljudne dece in zdravoumnih odrastelih ljudij udarja na uho samó izrazna slovansčina, kjer ti ves značaj prebivalstva svedoči slovansko žitje: tam ti kaj čudnoglasen postaja tuji jezik, tuji govor — in posebno govor, ki ima tako — vsaj po zunanji obliki, tako malo evropskega značaja, kakor arbanaščina!

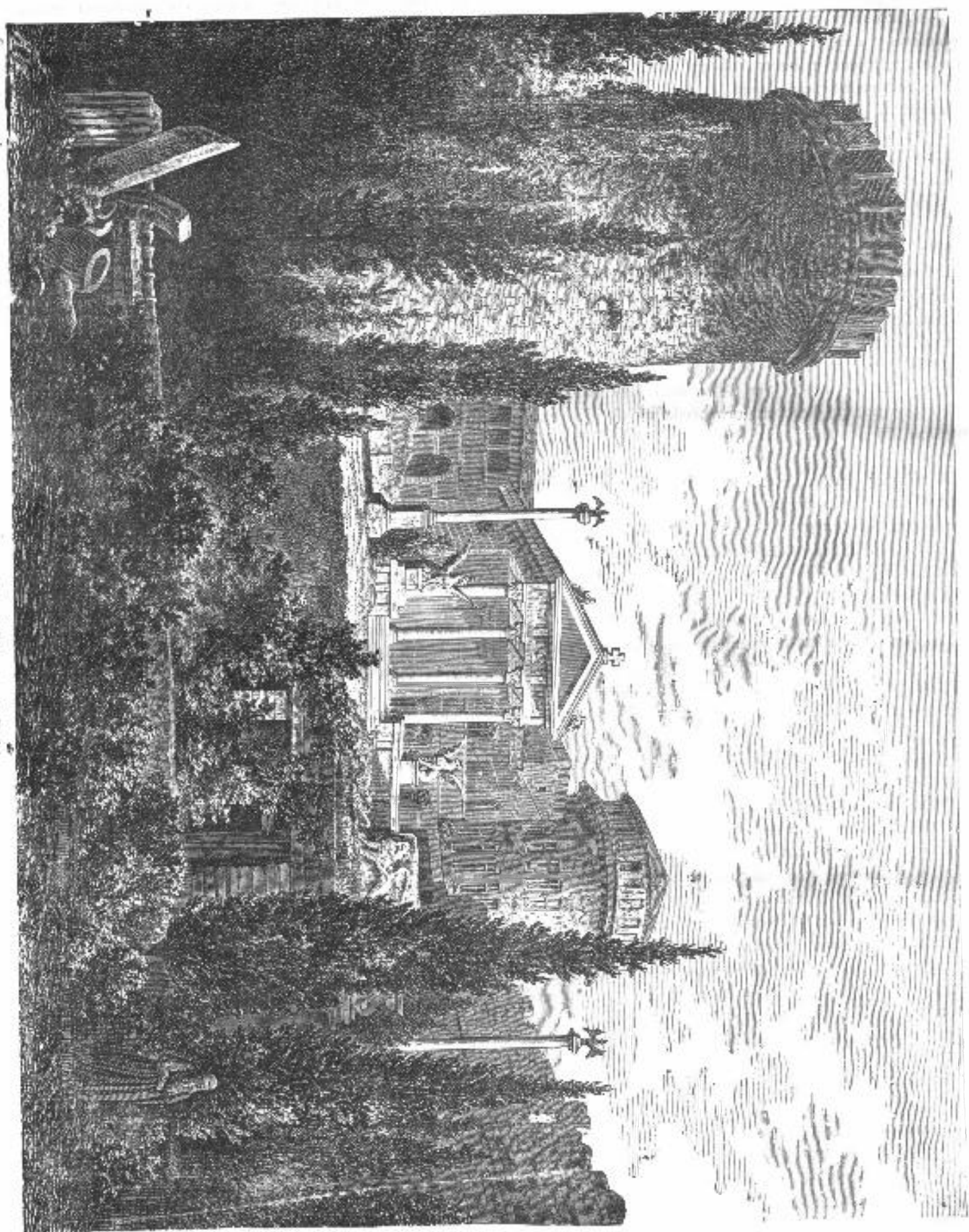
Žene se drže tega jezika trdno in akoravno so se ljudje že dosti spojili in zjednačili z drugimi prebivalci Dalmacije, v obitelji vlada še staro žitje, v dómu še živé stari jezik, stare navade in šege ter — stare národne pesmi.

Pri vinu pévajo kaj radi in dekleta, ki péstujejo deco, popévajo nežne svoje pésemce...

V pesmih se spominjajo gorovite svoje domovine, slavnih pradedov, ki so nekdanj branili življenje in kraj proti raznim ljudstvom, dokler je Turčin posedel deželo ščipetarsko, južno Arnavijo in severno arbanaško zemljišče, spominjajo se v pesmih hrabrih bratov, ki še živé v prvotni domovini, braneči prava svoja, in v pesmih prorokujejo, da bode napočil dan, ko Arbani zasije žar zlate svobode, ki bode združila vsa plemena.

Mnogi si želé, doživeti svobodo pod varstvom mogočnega dvoglavega orla, kakor Bosna in Ercegovina, in dostikrat se njih starejšine pogovarjajo in posvetavajo o tem in — pošiljali so že izbrane moške, prositi pomoči; — ali za to ni še čas...

V pesmih tedaj in v govoru se je ohranila arbanaščina v tem vélikem selu; ali kako dolgo še in izginilo bode tudi to. Drug za drugim ginejo óni, ki so arbanaškemu pismu véšči, uradi in šola so hrvaški, prišel bode čas, ko bo občevanje hrvaško in značilo bode pléme seljanov samó ime: »Arbanasi«. —

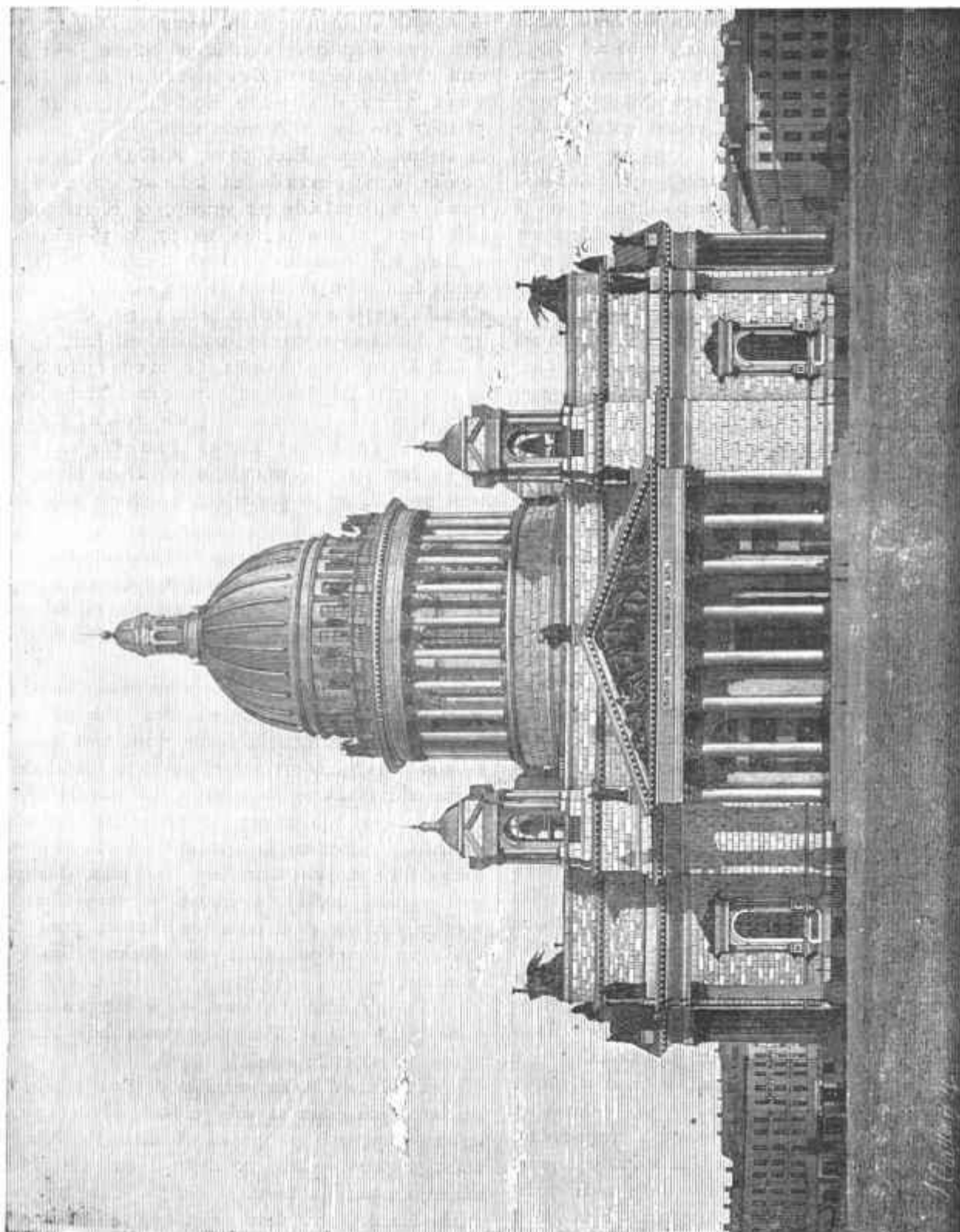
Grad Trsat pri Reki.

Stare beléžke o „slovenščini na propovednici“.

Spisal P. pl. Radics.

Vsebinska nekemu rokopisu c. k. dvorske knjižnice na Dunaji pod naslovom: »Liber totius Archivii Labacensis« so prepisi vseh listin in pisem, ki jih je nekoč uničil plamen o požaru jezuit-

skega kolegija ljubljanskega, in nahaja se poleg družega v njem ohranjen tudi neki »nasvèt« prvega rektorja l. 1596. v Ljubljani naseljene družbe Jezusove, o kateri bodi mimogredé povedano, da je bivala tu brez prestanka

Isakijejevskij sobor v Petrogradu.

do l. 1773. V imenovanem pismu do bratov svojih navaja rektor prav podrobno, kako bi bilo primerno urediti ljubljanski kolegij, in tu beremo: »Jam vero ad populum instituendum et in his, que salutis sunt adiuvandis Concionatores duo necessarij erunt Germanicus

unus et Sclavus alter, quos Societas pro sua comoditate dabit; initio autem ad tempus sufficere poterit Germanus, qui si utramque linguam calleat utilissimus erit.«

Iz te beléžke posnemljemo, da so jezuitje, kateri imajo tudi dandanes izvrstnih propovednikov na razpola-

ganje, pozvani v dežel na izvršitev protireformacije, tako spoznali, kako neizogibno potrebno je oznanjati ljudstvu besedo božjo slovenski, oziroma, da jim je pozvati posebnega slovenskega propovednika poleg nemškega; vendar je čestitim očetom sprva zadoščeval propovednik več obema jezikoma.

Toda nekoliko let pozneje je imel kolegij jezuitski že posebnega svojega slovenskega propovednika, kajti v knezoškofjskem arhivu ljubljanskem se hrani neko pismo škofa Tomaža Hrena z dné 16. novembra l. 1603., v katerem cerkveni knez kranjski izraža jezuitu Petru Ximenu v Rimu prošnjo, naj bi pater Nikolaj Koprivitz*) »zaradi znanja slovenskega jezika« ostal še dlje v jezuitskem kolegiji ljubljanskem.

Škof Tomaž Hren, ki je, izvršuje »reformacijsko delo« svoje, potoval neprestano sam po deželi, imel je čisto priliko govoriti k ljudstvu — da je privéde zopet v naročaj katoliške cerkve — in umeje se samó ob sebi, da mu je tu rabila slovenščina; tako beremo tudi zapisano po mnoga mesta dnevnih beléžek v koledarji njegovem. Iz tega škofa propovednih értežev v tukajšnjem stólnem kapiteljskem arhivu zvédamo poleg drugega zajedno, da je bil Tomaž Hren večšák na polji starinarstva slovenskega, kajti v érteži propóvedí dné 25. aprila l. 1607. za slavnost o pokladanji osnovnega kamena samostanu kapucinskemu v Ljubljani (stoječemu do leta 1819. na mestu denašnje »Zvezde«), pripisal je sam záse opómno: »Recita historiam: Lada, Plejn, Poberin, Idola et Dii antea Carniolae.« (Pripoveduj zgodovino Lade, Plejna, Poberina, Idole in prejšnjih kranjskih kumirjev).

Kakor je možno dokazati, pridobili so si jezuitje v Kranjski zelo velik in zelo ugoden vpliv na cerkveno govorníštvo, in sicer ne le jedino na nemško, temveč takisto tudi na slovensko, kajti njih izvrstno urejenega kolegija ali latinskih šól glavnih predmetov jeden je bilo govorníštvo sploh in poraba njegova na propovednici posebej.

Pozneje navedem imena cerkvenih govornikov jednega leta, kakor nam jih je ohranil neki rokopis tukajšnjega deželnega arhiva, iz katerega je vidno, kako je do druge polovice osemnajstega veka že njih število naraslo toliko, da so imele mnoge tedanje cerkve stólice naše za vsako svečanost lépo vrsto propovednikov na izbór.

A najprej se nekoliko dlje pomudimo pri nekem slovenskem propovedniku sedemnajstega in osemnajstega veka, katerega deset podpolno završenih propóvedíj v rokopisu hrani c. k. licejska knjižnica ljubljanska.

Dotični rokopis, obsežen zvezek v četvérki, pisan na popir in vezan v pergament, bil je, po opómni na prvi platnici, svojina samostana bosonóghih avguštincev, (kjer stoji dandanes deželna civilna bólnica), zato je bil izvestno tudi propovednik družábnik temu rédu, toda, žal, imena njegovega ni najti zabeléženega nikjer. Med nemške propóvedí, katere si je napisal v porabo svojo, uvrščene so propóvedí slovenske, in sicer ne v rédu kronološkem, zaradi česar nam je smeti soditi, da so se vezali posamični listi pozneje. Pojedine propóvedí v

slovenskem jezici imajo nastopne naslove: 1) dixi 1700 fratres meos quaero (3 strani), 2) dixi 1700 dom. 4 post pasch: in confraternitate S. Josephi quo vadis? kam gresh Joa. 16 (5¹/₂ strani), 3) de S. Anna Ora pro nobis, quoniam tu mulier Sancta es; Prosi (moli) Boga za nafs sakaj ti si ena sueta shena (in varijanto): moli sa nafs h' Gospodu, sakaj ti si ena sueta bogabojezha shena Judith 8 Vers. 29 (8 strani), 4) In festo S. M. Annae Dixi 1706. Ego quasi vitis fructificavi suavitate odoris, Jest kakor ena vinska terta s Zveitom fim dala lubefni-vost tega dishania Eccl. 24 o. 23 (8 strani), 5) 1697 pro Sancto Antonio Padu. Quasi flos rosarum in diebus Vernis Eccl. 50 v. 8 Kakor ena lepa rosha v Spomladi ali kakor en zvejt teh rosh v spomladi (12 strani); 6) S. Antonio Mirabilis Deus in sanctis suis ps. 67 v. 36 zhudin ie g. Bug v fuoih fuetnikoh (1 stran); 7) De S. Gotthardo fecit enim mirabilia in vita sua Eccl. 31 ie sturil shuda velike v fuoim lebnu (1¹/₄ strani); 8) dixi 1700 domus mea domus orationis est Luc. 19 moia hisha, ie ena hisha te molitue (8 strani); 9) dixi 1701 Ait Jesus ad eum, quia hodie salus domui huic facta est: Jefus ie pak rekalk' njemu: danafs ie letaj hishi isuelizhaine doshlu Luc. 19 (7¹/₃ strani) in 10) Dom. ultima et 20 post pent. Értež se pričinja z besedami: »Ta shlahtna Tiza Phoenix.«

V poskušnjo, kakóv je bil ljubeznivemu in dobrovoljnemu propovedniku način govorjenja in kakšna slovenščina njegova, podajem tu natančno začetek in zvršetek te po vrsti desete propóvedí, ki obseza 9 strani rokopisa. Uvod slóve:

»Ta shlahtna Tiza Phoenix iemenuana kadar sazhne stara in teska prihajat de she nez vezh ne more po suoje nauade od te niske semle pruti tem uifokim Nebesam pousdignit, gre prezei inu te nar lepszideshezhe ueyze ukupej sbere, inu s-taistih enu gnesdu sturij, ter na en uifoki hrib postauí, potler notre ugnedso fede, pruti timu rumenimu inu gorezhimu Sonzu se obrne, inu toku dougo suoyme peruti tepe inu piha, dokler skusi to shonzhenó gorkuto to gnesdo se uname, nio sesge, upepeu perpraué stiga pepela en zheruizh grata, szheruizha supet ena lepa mlada, inu shlahtna Tiza Phoenix postane.

Ta Jelen, koker pozhuti, da ie usterlen inu ranjen, tezhe prezei htimu frishnimu studenzu fuojo rano dobru opere, inu supet ie sazelli.

Ta Medved, koker samerka, de glaua nigova teshka inu bolna mu grata sa uolo te hude kryui, katera mu uglauo stopi, on gre prezei en zhebelski Pain iskati, utaistiga glauo postauí, ter zhebelle resdrashi, katere ga sazhnejo pikat inu bosti, dokler ta huda kri mu uen stezhe inu utakishni uishi supet tu lubu sdrauje doseshe.

Ta kazha, kadar samerka de nie kosha taku trda grata, de se ne more uezh po fuoje nauade sauiti, prezei ishe eno tesno spranizo, ter skusi tajsto lejse, to staro terdo kosho slezhe, inu supet po fuoje nauade ie fauija.

Ta kregul, kadar dougo zhafsa sa tizami leti inu lazhen postane, prezei koker sagleda shpisho urokah

*) Prijmki po matici.

tiga Jagra s lufta se doli spusti, shpisho ufame inu lakoto potolashi. Cilu te preprosta pisheta, kadar po teh selenih Pungartah fe pafsejo, inu te poshreshniga Jastroba ulufti samerkajo, prezei pod peruti fvoje Matere se skrijejo.

Ali guishnu in resnizhnu Act. nej obenu Pishe utakushen nauarnofiti, obeden kregul nej toku lazhen, obena kazha nej toku terda, obeden Medved nej toku bolan, obeden Jelen nej toku rajnen, obena Tiza Phoenix nei toku teshka inu reuna, koker ie ta greshni Zhouik.

Potem razpravlja govornik predmet na podlagi mest iz psalmov, Eklez., Matevža, Luke, Tomaža, sv. Avgušтина, čestitega Bede, sv. Cirila itd. itd. in navedši nekatere zgodovinske vzglede o spokornih grešnikih toledskih, antverpenskikh i. m. dr. vsklikne propovednik v epilogu:

»... nikar nikar o uerna dusha, de si glih greshna uender Bug bo tebe lubil aku se bos sgreuala inu spokorila, sdei prezei letu sturi, pađi doli na tuoja kolena pred tuoiga odreshnika na krishu Respetiga ter rezhi: o vsmileni moi Jefus! iest nozhem uezh odnashat moio pokuro, meni ie shou de sim iest tuoie suete sapouidi prelomila, tebe moiga Boga reshalila, kateri ie mene stvaril inu od Pekla odreshil, iest oblubim skusi moio S. Gnado, de nikdar uezh tebe nebom (tebe) reshalila, ampak tebi shlushila inu pokuro zhes moie grehe delala se troshtam de bosh meni moie grehe odpustil, moio dusho isuelizhal katera bo tebe do Vekomei v Nebesih lubila, zastila inu hualila Amen.«

Tisti čas, ko je neimenovani bosonogi naš avguštinec imel te slovenske svoje govore, izšle so in mu po nekoliko služile za vzor propóvedí, ki jih je spisal brat Janez Krstitelj od Sv. Križa (pri Vipavi) iz redú kapucinov

in katerih se je natisnilo pet zvezkov v Benetkah od 1691. do 1707. I. Omenjene propóvedí nosijo náslov: »Sacrum promptuarium« in prišteevajo se dandanes največjim književnim redkostim slovenskim.

Ta propovedna knjiga je služila izvestno prav dobro mnogim govornikom slovenskim osemnajstega veka v Ljubljani in po kmétih. A sedaj na konci svojih vrst navajam v uvodu obétana imena propovednikov v slovenskem jezici, kakor nam jih je ohranila rokopisna kronika bosonogih avguštincev (v deželnem arhivu) iz s a m e g a leta 1746. Teh govornikov je bilo sedem, in sicer: 1) P. Cozmas, kapucin Ord., slovenski nedeljski propovednik ad S. Joannem Evang. (kapucinov cerkev na mestu denašnje »Zvezde«.) 2) P. Petrus Petermann, Ord. Erem. S. P. Augustini (obutih avguštincev), propovednik o praznicah ad B. V. Annunciatam (Marija oznanjenja, sedanja cerkev frančiškanska). 3) Andreas Hualle in Cathedrali Eccl. Vicarius (stólnica sv. Nikolaja). 4) P. Posidius Schmercker, Ord. S. P. Augustini, slovenski nedeljski propovednik ad B. V. Annunciatam (Marija oznanjenja). 5) P. Josephus Cobavius, Soc. Jesu, slovenski nedeljski propovednik in Collegio Academico ad S. Jacobum (denašnja mestna župna cerkev sv. Jakopa). 6) P. Venčesel Compos, Ord. Min. S. Francisci Reform., slovenski nedeljski propovednik ad B. V. Assumptam (Marija vnebohóda, cerkev v nekdanjem samostanu frančiškanskem, na mestu sedanjega šolskega poslopja), in 7) Andreas Mally, Soc. Jesu, slovenski propovednik in Collegio Academico ad S. Jacobum (pri sv. Jakopu).

Iz tega zapiska je razvidno, da so v tisti dóbi imeli tu in tam posebne slovenske nedeljske in posebne slovenske prazniške propovednike!

Belokranjske národne pesmi.

(Priobčuje dr. E. V.)

a)
Bog daj, Bog daj dobro večer,
Daj nam Bože dobro leto!
Za večerko bolje v jutro,
Daj nam Bože dobro leto!

(Bo le:) ¹⁾ jutro tratornica, ²⁾
Na tratórkē ³⁾ hladno sence,
Na sencu je posteljica,
Najnu spava mladi junak.

Stan se gore, mladi junak,
Tvojo rožo drugi trga!
Naj jo trga, naj jo nosi,
Naj jo nosi mile majke.

Moja majko lahko tica,
Lahko tica, čista voda,
Bog daj, Bog daj dobro večer,
Daj nam Bože dobro leto!

b)
Izraslá je ena lipa,
Pod lipó je lepa miza,
Okol mize zlati stolci,
Na njih sedi gospodín Ive
In med njimi Bog, Marija,
Bog, Marija, sveti Peter.
Peter nosi kropelico, ⁴⁾
Zabalil ⁵⁾ se na jabúko
Labalil ⁶⁾ tri jabúke.
Jena pala v naše selo:
Naše selo vse veselo,
Druga pala v našo goro:
Naša gora obrodila,
Vsaka trta po vedarce,
Grebenica ⁷⁾ tri, četiri.
Tretja pala v naše polje,
Naše polje obrodilo:
Vsaki snopek po merico,
Razstavica ⁸⁾ tri, četiri.

¹⁾ Morda slabo zapisano mesto *bolje*. — ²⁾ Tratorica = tratfca. — ³⁾ Local m. na t—kr; sicer se pa ta i tudi v drugih sklonih izgovarja kot zatezajoči e n. pr. nižje: mile majke. — ⁴⁾ Kropelica = krepelc t. j. polenček (krepeliti se). — ⁵⁾ Zabalal = pogual. — ⁶⁾ Labalil = sklatil. — ⁷⁾ Grebenica = mlada trta, prvo leto ko nastane iz »ključa«. — ⁸⁾ Razstavica = 3 ali 4 snopi skupaj.

Opomnja objavitelja. Pesemci pod a) in b) poslal mi je na mojo prošnjo g. Fr. Trošt, nadučitelj na Vinici kraj Kolpe. Omenjeni gospod pristavlja, da je obé zapisal prav tako, kakor so ji pela tamošnja dekleta na predvečer sv. Ivana, t. j. dné 23. junija 1885. l. Jaz bi rekel, da se pesemci narekujeti kakor »Kresovna« z Vrha in da se pri pesemci a) vsaj po nekod gotovo ponavlja: »Daj nam Bože dobro leto« za vsakim stihom kot pripevek. Ako ni tako, naj nam blagovoli g. T. to misel v »Slovanskem Svetu« izpraviti. Iz obeh pesmij se razvidijo jezikovne posebnosti in ostanki slovanskega paganstva.

Tudi krog Vinice kakor povsodi ob Belokranjski Kolpi igra se še »Kolo« posebno o Božiči. G. T. poslal mi je nekaj pripevek k igranju, a brez izjeme so sáme čveterovrstne gorenjske in koroške po jeziku i ničevi vsebini. Gosp. T. naletel je tedaj na slabega pevca, kakega bolj »civiliziranega« krošnjarja ali pa so igralci gospodu mislili ustreči s čim — boljším! Taka je slovanska priučljivost! Jaz pa sem trdno prepričan, da imajo Viničanje še pravih svojih pripevek k igranju »Kola«. Komur je torej prilika, zapiši jih!

Drôbne pesmi.

Mrak polega na doli,
Zvezdja leskáče se svit,
V srce pa moje se spušča
Z néba sen čarovit.

S slaji mi dušo napaja,
V nadah mi ziblje srcé,
Venkaj iz srca prežene
Vse pekoče gorjé.

„Kmalu ti mine vsa beda,
Sólze, gorjá vzdihljaj,
Kmalu, oj, kmalu zajame
Tihe gomile te kraj.“

Cist si res in krasen
Jezik ti slovenski,
Kot latinski močen,
Zvônek kot helenski.

Kadar tebe čujem,
Srce v snú mi vtriplje,
Jasni zvôk tvoj mêní
V dušo rádot siplje.

A najlepše čar tvoj
Tákrat se razseva,
Kadar govóri te
Národna mi deva.

Kakó se ti žarí okó,
Kakó so cvetna tvoja lica,
Nebeski, dèkle, si lepó
Kot najsvetlejša zvezd sestríca.

Očaraš v hipu vse ljudi,
Ohranjajo te vsi v spomini,
A večén spomeník stojí
Tí v mojega srcá globini.

Življenje bédne žalosti
Pretresa mi srcé,
Na lice v jadovanja zlú
Tekó grenké solzé.

A kadar tebe jaz uzrem,
Tí deklica krasná,
Tedáj premíne mi gorjé,
Izgíne mi temá.

Odpré se mi veselja raj,
Vánj vseli se srcé,
In nade, ki že mrle so,
Na nóvo oživé.

Kazne hodiva potí,
Kí se níkdar ne združé,
Kdaj li konec potom bo,
Níkdó, níkdó pač ne vé.

Znanó mi je v srci le,
V daljo da odideva,
Pôti razne pa idóč
Níkdar se ne snideva.

„Gorski odmevi“.

Lep zvezek pesmij*) je izdal g. H. Volarič pod naslovom: »Gorski odmevi«. V zvezku je šest četeroglasnih moških zborov in pet mešanih zborov raznega značaja. Prvi zbor: »Trobojnici« se odlikuje po krepki slikovitosti, kakeršna odgovarja jako dobro podstavljenemu tekstu. Drugi zbor: »Kukavica« je norčljiv in lepčen, samó da je razredba prvega dela neumljiva; kajti taktne skupine so pomešane brez vidnega povoda zdaj v dva takta, zdaj v tri in štiri takte. Drugi del pa je razčlenjen pravilno.

Ostali štirje zbori pa niso, da bi se sosebno odlikovali s kakim svojstvom, vendar pa so gladko pisani.

V mešanih zborih je »Rožici« brez vsake karakteristike, kar jako pogrešamo nasproti pridejanemu tekstu. Tekst je namreč v prvem delu takó rekoč zasméšen, trd, dokler se napósled trdosrčnost ne raztopí v togi. O tem pa, v kakem stanju je srcé, nam ne daje glasba čutiti čisto ničesar, čeravno je skladba sama na sebi

brez napake. A sicer je res težavna naloga glasbi, izražati zasmeh, ironijo in jednaka duševna gibanja.

Naslednji zbor: »Slovan na dan!« pa je izboren in ugaja ravno z nasprotjem. Posebno obnesel se je pri deti adagio prelepega samospeva za sopran, ki izraža tekstovo koperneče upanje mehko in govoreče.

»Pri zibeli« je taka skladba, ki bi se mogla peti brez izpremembe kot »Ave Maria« ali katera si bodi resna pesem; nič nas ne spominja na zibanje in tihotno pevanje, da bi zadremalo dete, kakor bi to jako lahko izrazila glasba. Ali bi ne bili tukaj n. pr. umestnejši *pp* mrmrajoči glasovi kot spremljevalci samospeva za sopran ali alt, kakor pa vsak hip krepko (*forte*) hru-meč zbor? —

Poslednji zbor se odlikuje s samostojnim, melodi-joznim gorenjih, pa tudi srednjih glasov in s prelepim, mirno končujočim sklepom.

Vsi napevi so zvršeni v obče marljivo in so pri-poročati pevskim društvom, da obogaté vsprede svoje s temi skladbami.

Lucila Podgornikova.

*) Cena zvezku je 70 kr., po pošti 75 kr. in dobiva se pri g. skladatelji, učitelji v Kozani, p. r. Kormin — Cormons.

Gorski roži.

Iz glave te metnem
Iz srca nemogu.

Stanko Vraz,

Z dalje gledam vas, planine,
Z radostjo poječ srcé.
Oj, planine, vé spomine
V prsih rájate lepé.

Saj v obznožji vašem koča,
Koča bela mi stoji,
Roža rase v nji cvetoča,
In zamé krasnejše ní.

Bujno v milem klije cveti
Sredi naših mi gorá,
V tihem gorskem žije sveti
Biser mojega srcá.

A globok propad se dviga
Med menoj in rožo tó,
Pota pa nikjer, oh, ni ga,
Da bi združil kdaj me ž njó.

Ni brvice, ni stezice,
Ni rešilnega tirú,
Ki dovedel pred nje lice
Potnika bi brez mirú.

A naj ločijo propadi
Širni naju še takó,
V večno radostni pomladi
V duši cvéla bo žarnó.

V nji na veke ne usahne
Blaženi na njó spomin,
Nje, ko slednjič duša dahne,
Spomnil bom se in planin.

D. Jesenko.

Naše slike.

Trsat.

*N*a levem bregu Reke nad lepo in prijazno hrvaško vasjo Sušak stoji vsem Slovencem dobro znana cerkev čudežne matere božje trsaške. Krog cerkve stoji več lepih hiš, večinoma gostilnic, nekoliko v stran ravno nad

Lujizinsko često, ki veže notranjo Hrvaško z morjem, stoji pa starodavni grad Trsat, čegar sliko priobčujemo danes.

Zgodovina grada Trsata seza v davno prošlost. Že za Rimljanov je stal tu, da brani pod njim se

razprostirajočo naselbino »Tarsatiko« sovražnih napadov. Predaleč bi sezalo, ko bi hoteli navajati vso jako obširno zgodovino trsaškega gradu; le toliko omenjamo, da so se zanj zaradi tako znamenite léže njegove bili hudi boji med posamičnimi knezi ter med Hrvati, Avstrijci in Turki.

V teku dóbe je prišel Trsat v last zgodovinsko znani hrvaški rodbini Frankopanov. Vladali so mu od dvanajstega do sedemnajstega stoletja, ko je po žalostni smrti slavnega hrvaškega rodoljuba Frana Krsta Frankopana prišel grad v državno last in sicer pod upravo graške komore. Sedaj pripada trsaški grad rodbini grofov Nugentov. Grof Laval Nugent, bivši c. k. podmaršal in zapovednik avstrijskega Primorja, kupil je grad leta 1826. v čisto zanemarjenem stanju. Z velikimi troški dal ga je popraviti in odbral si ga je za stanovališče. Ker je bil velik ljubitelj umetelnosti, nabral je v teku časa jako dragocenih klesarskih del grških in rimskih in dal je za to zbirko sezidati poseben muzej. Ta muzej in zbirka slik sta še vedno dve znamenitosti Trsata in ako bi kdo naših čitateljev potoval po hrvaškem Primorju, naj ne opusti ogledati si jih.

—n.

Isakijejevskij sobor v Petrogradu.

Drugo glavno in prvostolno mesto ruskega carstva ima okoli 400 cerkvâ. Mnogo je pač med njimi le neznatnih kapelic, a mnogo se jih odlikuje tudi po svoji

velikosti in krasoti. Najznamenitejša med cerkvami petrogradskimi, ob enem največja in najdragocenejša med ruskimi cerkvami sploh je cerkev sv. Izaka ali po rusko »Isakijejevski sobor«. Sezidana je na prostornem trgu med Nevskim in Isakovskim prospektom in léža ji je tako ugodna, da veličastna zgradba od vseh strani stopa prosto pred oči. Cerkev sv. Izaka je jedna največjih cerkvâ na svetu. Zlog se nagiblje na vlaško renaissanco; ogromna pozlačena kupola, stoječa na korintskih stebrih, spominja rimskega Vatikana in pariškega Panteona. Ogromno to poslopje ni od navadnega kamena. Zunanji zidovi so od črnega marmorja, notranjost pa od malahita, — tako na primer vsi ogromni stebri, na katerih stoji kupola — od raznih vrstâ marmorja in lapisa lazuli.

Ikonostas — véliki oltar — je neizmerne dragocenosti. Pravoslavni krščani sicer povsod skrbé za krasne in dragocene ikonostase, o čemer se vsakdo lahko prepriča v slovanski in grški cerkvi v Trstu, ali tacega ikonostasa od suhega zlata in srebra in najdragocenejših kamenov ne premore nijedna pravoslavna cerkev širom sveta.

Cerkev sv. Izaka je dogotovljena bila šele v začetku tega stoletja. Sezidal jo je stavitelj Montferrand. Ona je isto tako, kakor cerkev sv. Petra v Rimu, katedrala v Milanu in cerkev sv. Štefana na Dunaji glavno obeležje mesta. Približuj se Petrogradu od koderkoli, tedaj ti bode, ko mesta še ne bodeš razločeval, bliščala že na proti pozlačena kupola Isakijejevskega sobora. — n.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Izkaz vrednostnih zbirk deželnega muzeja Rudolfinum sestavljen na podlagi dotičnih podatkov muzejskega kustosa gospoda Karola Dežmana je naslednji: 1. Mineralogične, paleontologične in geognostične zbirke 4000 gld. 2. Herbarij z zbirkami lesa vred, potem ponarejenega sadja in gób, 1500 gld. 3. Zbirke živalij z lupinaricami 4000 gld. 4. Zbirke stvarij od stavb na koléh 5600 gld. 5. Prazgodovinske zbirke v véliki dvorani 8000 gld.

6. Rimsko-stavbinske reči 15.000 gld. 7. Denarne zbirke 4000 gld. 8. Etnografične in kulturozgodovinske zbirke 3000 gld. 9. Zbirka lončarskih in steklarskih izdelkov 1000 gld. 10. Slike in bakrorezi, izvzemši Šubčeve slike po stenah, ki so prištete vrednosti poslopja, 2500 gld., in 11. knjižnica in arhiv, prištevši ceno vicedomskega in stanovskega arhiva 10.000 gld., skupaj torej 58.000 gld.

Ostali slovanski svet.

V Bolgariji zahteva šolska postava, da mora mladež po mestih 8 let, na selih 6 let obiskovati šolo. Troški za narodno šolo so znašali leta 1885 2 $\frac{1}{2}$ milij. frankov.

Spomenik Aleksandra II. Tretjikrat je razpisan natečaj za spomenik pokojnega carja Aleksandra II. v moskovskem Kremli. Glavnica za ta spomenik je pripravljena ter znaša jeden in četrť milijona rubljev. Priposlalo se je 22 načrtov, katerih je najboljši Opekushinov. Kipar je upodobil carja stoječega na visokem stojalu; poleg njegovih nog sedi siv

mužik, kažoč z roko na carja-osvoboditelja, in mladenič, kateri vzdviguje od verig oproščene roke, da se prekriza.

Petindvajsetletnica G. J. Uspenskega se je slavila dné 29. pr. m. v Moskvi. Sešli so se ta večer moskovski književniki v véliki beli dvorani eremitaže. Tu je bilo zastopano: vseučilišče, književna društva, novinarstvo itd. V govorih so se naglašale velike zasluge slavljenceve za rusko knjigo ter se je tem povodom slavljencu priposlalo mnogo bizojavnih čestitek. Uspenski zajema snov za povesti svoje ponajveč iz ruskega selskega in društvenega življenja; on se naslanja na šolo Pisemskega in Rešetnikova.

KNJIŽEVNOST.

Simona Gregorčiča pesmi drugi zvezek izide kmalu po novem letu. Lastnik tega zvezka, znani rodoljub, gospod Josip Gorup, izročil ga je že v natis »Narodni Tiskarni«. Slovensko občinstvo bode gotovo veselo te vesti; še bolj veselo pa, ako povemo, da bode drugi zvezek, dasi ne manjši od Bambergove izdave prvega zvezka, mnogo cenejši od prvega. S tem se označuje najbolj uloga, katero ima tiskarna Kleinmayerjeva in Bambergova kot pospeševalnica slovenskega slovstva — kakor so jo nazivali nekateri »tudislovenci«.

Jos. Stritarja zbranih spisov so izšli snopiči 22., 23., 24. in 25. Završena je v poslednjem povest »Sodnikovi« in pričenja se povest »Rosana«.

Gluhomutev in nja obrazovanje z navodom, kako gluhoneme otroke doma izrežati in v domači šoli poučevati. Spisal Janez Koprivnik, c. kr. vadnični učitelj v Mariboru. Maribor 1888. Založil spisatelj. Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. 8, str. 55. Cena 35 kr. — To knjižico, katero je po izkušnjah svojih ter po strokovnjaških delih in spisih o tem predmetu zelo spretno in pregledno sestavil učenik strokovnjak z ozirom na razmerje naše in ki je v nas prva svoje vrste, priporočamo kar najtopleje sôsebno vzgojevalcem mladine, dasi zanima tudi sploh vsakega človekoljuba, katerega srce goji sočutje za usmiljenja vredne siromake gluhonemce. Blágo namero svojo izraža gospod pisatelj sam v proslavu, kateri tu podajemo:

»Bolj in bolj se spoznava važnost, korist in potreba obrazovanja ubogih, gluhonemih revežev. Nalága se že ljudski šoli, da sodeluje pri odrejanji in poučevanju gluhoneme dece. Mnogi učitelji pa niso imeli priložnosti, da bi se bili seznanili na učiteljskem obrazovališči z načinom, kako se poučujejo gluhonemi otroci in prav ne vedó reševati te nove naloge, če bi tudi radi pomagali omilovanja vrednim gluhonémim revčekom.

Ta okolnost, potem pa večletna izkušnja, ki sem si jo pridobil kot učitelj »metodike za poučevanje gluhonemih« na tukajšnjem učiteljski, in katera me uči, da je tudi učiteljem, v tej metodi poučenim, treba knjižice, ki jim bo v šolski praksi pri zvrševanju njihove naloge, tičóče se poučevanja gluhonemih otrok, voditeljica, bili si mi povod, da sem spisal to delce. Knjižica ima tedaj namen, razven da seznani čitatelja na kratko s telesnimi in duševnimi lastnostmi gluhomutca in načinom njegovega obrazovanja, biti slovenskim učiteljem kažipot, kako lahko pospešujejo domačo vzgojo gluhonemih otrok in kako naj poučujejo in vzreajo take otroke skupno s polnočutnimi v svoji domači šoli ter je pripravljajo na poznejši redni pouk v kaki gluhonemnici.

Ako bo knjižica temu ali ónemu izmed slovenske gluhoneme dece pripomogla do boljše odgoje in obrazbe, tedaj je spolnila svoj namen. V to pomozi Bog!»

POGLED NA SLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI.

»*La Correspondance Badaire*« je naslov litografovanemu tedniku, kateri za časnike izdaje francoska brzojavna agencija Badairejeva v Parizu. V svoji številki z dné 17. novembra t. l. prinaša »*La Correspondance Badaire*« nastopno priobčilo:

»Un renseignement concernant les journaux autrichiens sympathiques à la France.

Voici la liste de ces journaux, paraissant les uns en langue allemande, les autres en roumain, en tchèque, en slovaque, en russe, en slovène, en croite ou en serbe:

En allemand: Le »Parlementaire«, de Vienne, organe de tous les Slaves. — La »Rumänische Revue«, de Resicza (Hongrie).

En roumain: La »Tribuna«, de Hermannstadt (Transylvanie). — La »Gazeta transilvaniei«, de Kronstadt (Transylvanie). —

En tchèque: »Národní listy«, de Prague. — »Vychod«, de Prague. — »Naše Hlasy«, de Český Brod. — »Kromerížské Noviny«, de Kromeríž. — »Moravská Slova«, de Uherské Hradiš. — Les »Selské Listy«, d'Olomouc. — Le »Našinec«, d'Olomouc. — Les »Hlasy z Hané«, de Prostějov. — »Opavský týdeník«, d'Opava. —

En slovaque: »Národné Noviny«, de Turč. sv. Martin.

En russe: »Novy Prolom«, de Léopol (Lvov); — Listok, de Poroškovo (Hongrie).

En slovène: »Slovenski Narod«, à Ljubljana. — »Slovan«, à Ljubljana. — »Edinost«, à Trieste.

En croate: »Obzor«, à Zagreb. — »Hrvatska«, à Zagreb.

En serbe: »Srpski list«, à Zadar. — »Srbobran«, à Zagreb. — »Zastava«, à Novi Sad. — »Branik«, à Novi Sad.

La lecture de ces journaux est autrement intéressante et instructive que celle des feuilles de Vienne: — »Neue freie Presse«, »Tagblatt«, etc. — colquées sur les organes de la presse berlinoise.

Splošnih sočustev, katera so zavladala na Francoskem do Rusije, deležni so torej tudi ostali Slovani. In to je za nas velicega pomena.

Kraszewski Józef I., Pesnik i Svet, roman u dva dela, s poljskega preveo Rajko. Drugo izdanje. Srpska knjižara braće M. Popovića u Novome Sadu, 1887. Cena 80 kr.

Časopisov poljskih izhaja po vsem svetu 250, od teh 115 v Galiciji in v Avstriji, 79 v Kraljestvu in Rusiji, 45 na Poznanjskem in v Prusiji, 9 v Ameriki, 1 v Franciji in 1 v Švici. V Varšavi izhaja poljskih časopisov 69, v Lvovu 63, v Krakovu 27, v Poznanji 24, v Chicagi 6, v Tarnovu in Torunu po 4, v Bytoniji, Tešinu in Rzešnu po 3, po 2 v 10 mestih, po 1 v 25 mestih. Dnevnikov je 25. Dvakrat na teden in pogostejše jih izhaja 10, tednikov je 89, mesečnikov 43, po 2 ali 3krat na mesec izhaja 62 časopisov. Napósled 6 časopisov četrletnih in dvomesečnikov in 15 časopisov izhajajočih v neoznačenih rokih.

Srbski listi. Letos izhajajo naslednji srbski listi, in sicer v Srbiji: »Učitelj«, »Mala Srbadija«, »Rodoljub«, »Srpce«, »Prosvjetni glasnik«, »Otačbina«, »Srpstvo«, »Branič«, »Težak«, »Hrišćanski vestnik«, »Beogradsk, dnevnik«, »Novi Beograd«, »Odjek«, »Nova ustavnost«, »Domačica«, »Videlo«, »Zrak«, »Brka«, »Srpske novine«, »Novine beogradske opštine«, »Šabački glasnik«, »Crkveni vestnik«, »Trgovačka pisma«, »Velocipedske novine«, »Zlatibor«. — V naši monarhiji: »Školski list«, »Neven«, »Golub«, »Ženski svet«, »Stražilovo«, »Javor«, »Istina«, »Glas istine«, »Zastava«, »Branik«, »Naše doba«, »Srpski narod«, »Starmali«, »Glas naroda«, »Sadašnjost«, »Orao«, »Pančevac«, »Narodna volja«, »Bačvanin«, »Sremac«, »Srbobran«, »Srpski list«, »Dražkov Raboš«, »Javnost«, »Srbinovi zapisnici«, »Gusle«, »Letopis Matice Srpske«, »Fruška Gora«, »Nemanja«. — V Bosni: »Bosanska Vila«, »Sarajevski list«, »Prosvjeta«, »Dabro-bosanski istočnik«. — V Črni Gori: »Glas Crnogorca«. — Ta delavnost na samem novinarskem polji srbskem molčé govori marsikaj neprijateljem slovanskega dušnega gibanja.

V Ljubljani, dne 20. decembra 1887.

Denašnja številka je zadnja številka »Slovanova«.

Želela sva ohraniti Slovincem prvi redno ilustrovani list, a ni nama bilo mogoče. Prva tri leta delovala sva oba marljivo pri listu, morebiti celó na škodo stanovskim svojim dolžnostim. Delovala sva rada, ker sva se trudila za idejo, katera nama je bila in nama ostane vse življenje zvezda-vodnica. Poleg tega truda pa sva imela tudi denarnih žrtev, kajti slike so stale ogromnega denarja. Dasi se »Slovana« nikdar ni tiskalo izpod 900 izvodov, vendar niso zadoščevali dohodki, da bi se bili pokrivali troški in do danes, ko prenehava izdajati list, naraslo nama je izgube 1952 goldinarjev. Večjih žrtev se od naju, katerima Rojenice niso sipale zlata v zibel, ne more zahtevati.

Jedno zavest pa imava: »Slovan« ni izhajal zastoj. Seme, katero je vsejal, kalilo bode in rodilo stoter sad. Tudi stalna vrednost je gotova štirim letnikom »Slovanovim«, katerim po obliki in vsebini ni enakih v književnosti slovenski. Na to sva ponosna midva, ponosna pa moreta biti tudi oba gospoda urednika — prejšnji in sedanjí — ker sta se z nama vred vestno trudila za list.

Sotrudnikom »Slovanovim«, ki so brezplačno ali za nezatno nagrado pisali za list, izrekava najiskrenejšo zahvalo. Leposlovne sotrudnike prosiva, naj ne odložé peresa, temveč, ako še niso, stopijo v kolo sotrudnikov »Ljubljanskega Zvona« in tako dalje pomagajo bogatiti našo književnost s proizvodi svojega duhá; ostali sotrudniki pa naj se blagovolé zbrati okoli novega lista »Slovanski Svet«.

Vsem, ki so spoznali, kako važen je Slovincem ilustrovan list in so naju podpirali z naročevanjem in s širjenjem »Slovana« v krogu znancev svojih, bodi isto tako izrečena iskrena zahvala.

Naročniki, ki so plačali naročnino za naprej, dobivali bodo zánjo, dokler bode zadoščala, »Slovanski Svet«.

Ivan Hribar, dr. Ivan Tavčar.

Vabilo na naročbo.

Z novim letom začne izhajati v »Narodni Tiskarni« v Ljubljani nov list z naslovom

„Slovanski Svet“

Namen mu bode poučevati slovenski národ o vsem, kar se imenitnejšega vrši po širnem slovanstvu v prosvetnem in političnem oziru.

Izhajal bode 10. in 25. dné vsacega meseca na šestnajstih stranéh vélike osmerke in veljal bode za zunanje naročnike za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld.

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrt leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajejo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnístvu, dopisi pa urednístvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopiši ne vračajo.

50 kr. in za četrt leta 75 kr. Za ljubljanske naročnike in dijake veljal bode vseletno 2 gld. 80 kr., poluletno 1 gld. 40 kr. in četrtletno 70 kr.

Oni naročniki, ki plačajo naročnino takoj za vse leto, prejmo, ako priložé še 5 kr. za poštnino, jedno ónih slik Ljubljane, katero je izdalo letos upravništvo »Slovanovo«.

Naročnina pošiljaj se upravništvu, pisma pa urednístvu v Ljubljani.

Natančnejša naznanila izidejo kesneje po slovenskih listih.

Lastništvo in uredništvo „Slovanskega Sveta“.

LISTNICA.

Na račun naročnine za 1888. leto so plačali gg.: Fr. B., stražmešter v Č., gld. 1.20, J. B—č v Lj. gld. —.90, L. C—č, poštni uradnik na D., gld. 1.15, A. F. v K—h gld. 1.15, M. H—k v R. gld. —.50, M. H. v Rajhenbergu gld. —.70, Fr. J. v Št. P. pri R. gld. —.10, Bralno društvo v Kozani gld. 1.25, M. K. v Velésalu gld. 5.—, J. K—č v B. gld. 1.—, A. L—č na Rakeku gld. —.60, L. L—č v Postójini gld. 1.10, F. M—č, dijak v C., gld. 1.90, A. M. v Dreženci gld. 1.50, V. Marčič v Lj. gld. —.90, A. Mersel v Št. J. gld. —.25, F. N. v Z. na G. Št. gld. 2.30, E. N—y v Gradci gld. 1.90, P. N. na Dunaji gld. 1.—, dr. P. na Dunaji gld. —.05, Fr. P. v Braslovčah gld. 1.30, A. Pajk v G. gld. 1.25, Karol P., pravdnik na D., gld. 2.40, J. P. v Rimu gld. —.50, Vladimir R. na D. gld. —.15, St. S—k v Celovci gld. —.40, G. U. v Rajhenbergu gld. —.50, M. V. v Sodražici gld. 1.15, J. V—š v C. gld. —.20, Fr. Z—c v Lj. gld. 1.15, A. Ž. na Premu gld. —.50, Bralno društvo v Žužemberku gld. 1.25, A. Začek v P. na Č. gld. 1.05. — Gosp. dr. J. Ngričič v B.: Prejšnjih letnikov nimamo več in jih navlic povpraševanju ne moremo dobiti; prosimo torej, pošljite nam za letos! — Gosp. J. Ščitar v T.: Pošljite nam še manjka joča 2 gld. — da Vam moremo doposlati vse številke. — Gosp. J. S. 1 v Buzetu: Za letos še je gld. 2.75 Zaželené številke v kratkem! — Gosp. J. Senčar v S.: Da bo račun poravnan, manjka gld. 1.15. — Gosp. Dragotin F. v Alboni: Zakaj ste nam vrnili slike, ko ste jih vendar reklamirali?

Slavná redakce »Kroměřížských Novin«: Letošní čísla 1 až 20 poslali jsme Vám. Předěšlých tři ročníků nemáme více na skladě.

Prijateljem in čestiteljem Fr. Levstikovim naznanjamo, da je rodoljubni naš knjigar g. Jan. Giontini dal napraviti slavnega pokojnika fotografijo, in sicer v kabinetski obliki in v obični velikosti. Slika, prav fino zvršena, kaže nam Levstika v najkrepkejši moški dóbi in cena ji je v véliki obliki po 90 kr. in v mali po 40 kr. izvod.

Gosp. Fran Dežman, knjigovez na sv. Petra cesti štev. 6 v Ljubljani oskrbel je tudi letos „Slovanu“

krasne platnice

v različnih barvah ter jih prodaje po 1 gld. 10 kr., z vezanjem 1 gld. 70 kr. Takisto se še pri njem dobivajo platnice za vse prejšnje letnike „Slovanove“ po isti ceni. Priporoča se pa tudi čest. naročnikom za mnogo-brojna naročila na močno in cenéno vezanje.